

Кузуб Михайло Віталійович,
старший викладач кафедри обліку та оподаткування,
Пархоменко Дар'я Василівна.
Київський національний торговельно-економічний університет

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ

Анотація. Досліджено питання обліку та списання простроченої дебіторської заборгованості. Запропоновано удосконалення управління дебіторською заборгованістю, що допоможе уникнути прострочення термінів її погашення, а також удосконалив управлінський аспект щодо витрат та доходів кожного окремого підприємства.

Ключові слова: дебіторської заборгованості, прострочена заборгованість, класифікатор дебіторської заборгованості.

На сьогоднішній день одним із не простих та важливих завдань бухгалтерського обліку є облік дебіторської заборгованості, яка пов'язана з існуванням проблеми неплатежів. Під час ведення господарської діяльності майже у кожного підприємства виникає дебіторська заборгованість. Це в свою чергу призводить до економічної нестабільності на ринку України, через що збільшуються ризики при продажі товарів та послуг з відстрочкою оплати.

Дебіторська заборгованість має значну питому вагу в складі поточних активів та значно погіршує фінансовий стан підприємства, оскільки відбувається зниження темпів виробництва та їх показників діяльності. Незалежно від причин виникнення, уникнути її неможливо, тому необхідно мати навички управління боргами.

Особливої уваги потребує порядок списання простроченої дебіторської заборгованості, тому що виникає прямий зв'язок між списанням такої заборгованості та складанням бази для визначення податку на прибуток.

Таким чином, результати виконаного дослідження дебіторської заборгованості свідчать про необхідність удосконалення методичного підходу до обліку дебіторської заборгованості як інструменту покращення фінансового стану підприємства.

Однією з проблем організації обліку дебіторської заборгованості можна назвати непристосованість методів визначення резерву сумнівних боргів до обліку на підприємствах, а також неоднакове співвідношення між дебіторською та кредиторською заборгованістю на різних підприємствах однієї галузі, і як наслідок важко знайти баланс між ними.

Загально визнано, що найкращим є для підприємства, коли відношення кредиторської та дебіторської заборгованості дорівнює одиниці. Оскільки при перевищенні дебіторської заборгованості відбувається зниження фінансової стійкості підприємства і потрібно шукати додаткові джерела фінансування. А коли навпаки перевищує кредиторська заборгованість, то виникає загроза неплатоспроможності підприємства [1]. Тому ми часто отримуємо недостовірні дані при відображенні резерву сумнівних боргів в балансі. Розрахунок резерву необхідно проводити на підставі середніх статистичних даних.

Найпоширенішою проблемою є проблема оплати дебіторської заборгованості. Рефінансування дебіторської заборгованості представляє собою форму реструктуризації активів, що полягає в переведенні дебіторської заборгованості в ліквідні форми активів, таких як грошові кошти, короткострокові фінансові вкладення. На жаль, в Україні дуже мало підприємств, які застосовують рефінансування, тому що воно б сприяло прискоренню трансформації дебіторської заборгованості у грошові кошти [2].

Обліки дебіторської заборгованості має багато недоліків. Найбільш суттєві з них є такі :

- Проблема реальної оцінки дебіторської заборгованості;
- Проблема організації бухгалтерського обліку дебіторської заборгованості;
- Проблема відображення дебіторської заборгованості на рахунках бухгалтерського обліку;
- Проблема проведення аналізу розрахунків з покупцями та замовниками.
- Проблема внутрішньогосподарського контролю дебіторської заборгованості. Якщо не контролювати суму дебіторської заборгованості, то вона може перевищити допустимий рівень, а це призведе до зменшення реалізації продукції та виручки підприємства [3].

Проаналізувавши проблеми відображення операцій з дебіторською заборгованістю на бухгалтерських рахунках, можна запропонувати такі шляхи щодо вдосконалення обліку дебіторської заборгованості:

- Потрібно приділити увагу організації обліку дебіторської заборгованості та доповнити облікову політику елементами, що допоможе виявити проблемні моменти та необхідно вжити заходи щодо відновлення платоспроможності покупців і замовників.
- Варто розширити кількість покупців та замовників підприємства, щоб уникнути наслідки від не сплати боргів.
- Своєчасно здійснювати контроль за співвідношенням дебіторської та кредиторської заборгованості. При перевищенні дебіторської заборгованості виникає загроза для фінансової стабільності підприємства і через це треба залучати додаткові кошти [4].
- Систематично проводити інвентаризацію заборгованості.
- Використовувати метод розрахунку з покупцями, який застосовується в країнах з розвинутими ринковими відносинами, - метод надання знижок за дострокової оплати.
- Удосконалити контроль стану розрахунків з дебіторами, а саме за простроченими заборгованостями, своєчасно виявляючи такі види дебіторської заборгованості, які є недопустимими для підприємства.
- Слід здійснювати оцінку дебіторської заборгованості за допомогою міжнародних стандартів.

Ще одним інструментом для покращення обліку та аналізу дебіторської заборгованості є цифровий аналіз. Використання цифрового аналізу дозволяє виявити факти шахрайства та помилок у бухгалтерському обліку.

Необхідно також створити системний класифікатор дебіторської заборгованості з використанням таких параметрів : ознак, принципів та мети класифікації, якісної характеристики ознаки, користувачів інформації та типів класифікації [5].

Використання цієї розробки допоможе надати якісну бухгалтерську інформацію для аналізу, контролю, залежно від конкретних потреб користувачів у період антикризового регулювання.

Вирішення цих проблемних питань, що пов'язані з обліком дебіторської заборгованості, допоможе здійснювати правильний її аналіз. В свою чергу, якщо правильно аналізувати дебіторську заборгованість, це допоможе мінімізувати розмір простроченої заборгованості та строків інкасації боргу.

Важливу роль в управлінні дебіторською заборгованістю відіграють організація, планування та контроль роботи з дебіторами. Тому правильно організований облік та проведений аналіз допоможе зменшити її аналіз. Для цього потрібно вести оперативний контроль за надходженням готівки, своєчасно надавати платіжні документи, збільшувати коло покупців з метою мінімізації втрат від несплати одним або декількома покупцями та своєчасно визнавати сумнівну заборгованість [7].

Отже, організація обліку дебіторської заборгованості на підприємстві має важливе значення, оскільки потрібно завжди перевіряти та контролювати достовірність даних із розрахункових операцій з дебіторами. Вдосконалення процесу управління дебіторською заборгованістю допоможе уникнути прострочення термінів її погашення, а також удосконалив управлінський аспект щодо витрат та доходів кожного окремого підприємства.

Використані джерела:

1. Колеснікова О. М. Проблемні питання обліку резерву сумнівних боргів в контексті Податкового кодексу України [Електронний ресурс] / О. М. Колеснікова // Ефективна економіка. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/index.php?Operation=1&iid=772>.
2. Волович О. Б. Сутність та класифікація заборгованості підприємства / О. Б. Волович // Економічний простір. — 2012. — № 66. — С. 195–203.
3. Москалюк Г. О. Облік та контроль дебіторської заборгованості: існуючі проблеми та шляхи їх вирішення / Г. О. Москалюк // Вісник Нац. ун-ту «Львівська політехніка». — 2012. — № 721 — С. 173–178.
4. Подолянук Р. В. Актуальні проблеми обліку дебіторської заборгованості / Р. В. Подолянук // Управління розвитком. — 2012. — № 4. — С. 114–116.
5. Кисельова О. Порядок врегулювання сумнівної, безнадійної заборгованості / Бухгалтерський облік і аудит. - 2003. - №4. - с.24-29.
6. Кузуб М.В. Інструменти стандартизації фінансових даних. URL: <https://knute.edu.ua/file/MTc=/c902b121ed3493620cf96cfa0c166fca.pdf>.
7. Іванілов О.С., Смачило В.В., Дубровська Є.В. Механізм управління дебіторською заборгованістю підприємства // Актуальні проблеми економіки. - 2007. - №1. - С.156-163.
8. Лещій Л. А., Кузуб М. В. Оцінка впливу інфляції на показники фінансової звітності. Міжнародна науково-практична конференція «Глобалізаційні виклики розвитку національних економік», присвяченої 70-річчю КНТЕУ. 19-21 жовтня 2016 р., м. Київ. URL: <https://knute.edu.ua/file/NzM1OQ==/bbd395069fa67e97d7a68f2c897d9a6a.pdf>.